

Leders tale, Kirkerådet 20. september 2024

Kjære medlemmer av Kirkerådet

Som majoritetskirke og stor organisasjon i samfunnet, er Den norske kirke gjenstand for mye offentlig oppmerksomhet. Både vår plass i samfunnet og våre interne forhold blir jevnlig debattert i pressen og på sosiale medier. Ofte får vi positiv oppmerksomhet, men ikke sjelden blir vi også møtt med kritikk fra ulikt hold. Og av og til blir vi framstilt på en måte som vi ikke kjenner oss igjen i.

Slik må det være. Hvis vi ikke møtes med oppmerksomhet og kritikk, er vi ikke lenger relevant for noen. Og kritikk skal vi lytte til. Vi kan lære av den. Men kritikk kan også oppfattes som unyansert, urettferdig og kanskje sårende. Særlig gjelder det når vi kritiseres for ikke å ivareta det som er kirkens grunnleggende oppdrag, å forkynne evangeliet om Jesus Kristus.

Jeg har grunnet en del over hva som egentlig er kjernen i kritikken av det som ofte omtales som «den teologiske utviklingen i Den norske kirke». Når man ser bak slike generaliserende karakteristikk, synes det ofte å koke ned til ett enkelt spørsmål, nemlig spørsmålet om ekteskap mellom likekjønnede. Ofte ligger det en påstand om at et inkluderende syn i dette spørsmålet er uttrykk for et generelt teologisk forfall, uten at en slik påstand egentlig begrunnes.

Overfor en slik kritikk vil jeg med styrke peke på at når Den norske kirke har åpnet opp for vigsel av likekjønnede, så har dette skjedd etter en grundig teologisk refleksjonsprosess, der man har konkludert med at det innenfor vårt trosgrunnlag og vår forpliktelse på Bibelen er rom for ulike syn på dette spørsmålet. Derfor er det mulig for alle å bli viet i Den norske kirke, uavhengig av brudeparets kjønn. På det grunnlag har vi også fjernet muligheten for å spørre søkere om samlivsform, og jeg synes det er fint at flere bispedømmer følger opp Kirkerådets [Handlingsplan for arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold \(LIM\) \(KR 95/21\)](#) ved å ta inn en mangfoldserklæring når stillinger lyses ut.

Spørsmålet om likekjønnet ekteskap fortsettes å diskuteres i andre kirkesamfunn, men jeg oppfatter det slik at Den norske kirke i stor grad har falt til ro i den løsning som Kirkemøtet landet på i 2016, der vi vedtok å leve sammen tross uenighet, og gi rom til den enkelte til å følge sin samvittighet. Og når vi kritiseres for denne løsningen, er det etter min mening en kritikk vi kan leve med, i visshet om at løsningen er godt forankret i vår tro og selvforståelse som kirke.

Andre ganger møtes vi med en mer generell kritikk for ikke å være *tydelig* nok i vårt budskap. Vi er så opptatt av å kommunisere så mye at det vesentligste ikke kommer nok til uttrykk. En slik kritikk skal vi også lytte til. I utredningen om *Den norske kirkes selvforståelse og rolle i det livssyns åpne samfunn* som vi fikk presentert tidligere i dag, utfordres vi til å være mer bevisst på at det er som en trosbasert aktør vi tjener samfunnet, og til i større grad synliggjøre kristen tro i samfunnet. Dette er oppfordringer jeg helhjertet slutter meg til.

Samtidig er det viktig å reflektere over hva det betyr å formidle kristen tro og være tydelig på budskapet. Av noen blir kirken kritisert for å snakke for mye om f.eks. flyktninger og klima,

og for lite om Jesus. Men her trenger det ikke å være noen motsetning. Troen på Jesus handler nemlig ikke bare om vårt personlige gudsforhold, men også om hvilke følger troen har for vårt liv som kristne i verden.

I orienteringssakene til dette møtet har vi denne gangen lagt ved et [brev fra Elisabet B. Breen](#), bekymret mormor og teolog. Kirkerådet mottar mange brev fra enkeltpersoner. Vanligvis blir de ikke lagt ved sakspapirene til Kirkerådet, men denne gangen har jeg bedt om at det måtte gjøres et unntak. Slik blir Elisabet Breen en representant for de mange som er engasjert av klimakrisen og ikke minst for de mange som nærmest er i ferd med å miste håpet. I brevet peker hun på hvordan kirkens engasjement i denne saken er dypt forankret i den kristne tro. Hun skriver: «Jeg er i stadig større grad blitt overbevist om dette: Å ikke kjempe mot klimaendringene og naturødeleggelsene bunner i vrang lære og død tro. Vårt kall er å elske det Gud elsker; oss selv og vår neste og alt det skapte.»

For kirken er dette ikke primært en politisk sak, men handler om et dypt moralsk engasjement. I klimaspørsmålet må kirken gi grunner og motivere til handling, og den må vise hvordan vi midt i klimakrisen har grunn til håp. Et håp som ikke er en flukt fra problemene, men som er en impuls til handling.

Kirkemøtet gjorde i 2021 [et omfattende vedtak om Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft \(KM 15/21\)](#). Dessverre var det et enkelt punkt om oljeleting som fikk all oppmerksomhet i ettertid. Men dokumentet rommer mange andre utfordringer som det er verdt å løfte fram igjen. Og en av orienteringssakene til dette møtet viser at kirken er i rute til å nå målet om kutte 60 % av utslippene fra reiser (men at vi folkevalgte fortsatt har noe å gå på...).

Også i Bispemøtets dokument fra samme år, «[Guds skaperverk – vårt hjem](#)» finner vi viktig stoff om vårt kristne kall i møte med klimakrisen. Teksten i dokumentet er rammet inn av leddene i gudstjenesten, som nettopp viser at kirkens engasjement for natur og klima springer ut av selve kjernen i Den kristne tro. «Evangeliets budskap er et budskap om håp! Dette håpet er forankret i Guds kjærlighet til oss og alt det skapte. Derfor må det kristne håpet også formidle Guds kjærlighet til hele Guds skaperverk.» sier biskopene (s. 17).

Fra disse store spørsmålene til et mindre, men likevel viktig for oss her vi sitter, nemlig Den norske kirkes økonomi. Denne saken har både en ekstern og en intern dimensjon.

Den interne først: Både det nasjonale rettssubjektet og mange fellestråd befinner seg i en krevende økonomisk situasjon. Årsakene til det er sammensatte, men store og uforutsette pensjonskostnader er en viktig faktor. Det kan vi ikke gjøre så mye for å påvirke, men vi er ansvarlige for å håndtere konsekvensene. Som styre i rettssubjektet er Kirkerådet ansvarlig for å bringe budsjettet i balanse. Det er vi som kollektivt må ta ansvar og stå til ansvar for de vedtakene vi gjør. Å gjøre dette gjennom prosentvise ostehøvelkutt over hele linja, vil ramme førstelinjetjenesten hardt. For å unngå store kutt i prestestillinger, er det nødvendig å se nøye på hvordan vi organiserer oss. I debatten om kirkelig økonomi har vi gjerne fokusert på forholdet mellom rettssubjektets og fellestrådenes økonomi, der vi har lett etter løsninger for en mer kostnadseffektiv organisering på tvers. Dette arbeidet må vi fortsette med. Samtidig må vi se på hvordan vi organiserer oss i rettssubjektet. Det er her vi i

Kirkerådet er ansvarlige for økonomien, og det er her vi har myndigheten til å gjøre nødvendige tiltak. For å få balanse i budsjettet, men også for å gjøre nødvendige prioriteringer.

Fra statskirkens dager har vi arvet en til tider tunggrodd organisasjon. Tolv enheter, Kirkerådet og elleve bispedømmer, ble forenet i ett rettssubjekt, men utenom lønn, økonomi og arkiv er vi organisert ganske likt, med tolv ulike staber. Her må alle steiner snus, med tanke på en slankere og mer kostnadseffektiv organisasjon. Det betyr blant annet at noen oppgaver ikke kan løses på samme måte som før, eller på enklere måter. Eller at det er noen oppgaver vi ikke lenger kan løse. Det kan også bety at mer ansvar må legges lenger ute i organisasjonen, eller av eksterne aktører. Dette arbeidet er alt i gang med tanke på neste års budsjett og vil fortsette utover i 2025.

Så til det eksterne: Den norske kirkes økonomi er i stor grad avhengig av offentlige bevilgninger. Ved oppløsningen av statskirkeordningen forpliktet staten seg gjennom Grunnlovens § 16 å understøtte Den norske kirke som folkekirke, og andre tros- og livssynssamfunn «på lik linje».

Debatten om hvordan finansieringsordningen for Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn skal utformes i fremtiden, er allerede i gang. Det synes å være enighet om at noe må gjøres, men ingen enighet om hva slags løsning man sikter mot. Her er det viktig at vi engasjerer oss og er på banen. Både overfor politikerne som skal vedta endringer, overfor den allmenne opinionen, og overfor samarbeidsparter i Norges kristne råd og i Samarbeidsråd for tros- og livssynssamfunn (STL). For oss er det særlig viktig å vise hvilken betydning kirkens tilstedeværelse i alle norske lokalsamfunn har, ikke bare for trosutøvelse i snever forstand, men for hele samfunnet. Vi forvalter kirkebygg og kulturarv, men den beste forvaltningen er gjennom bruk.

Vi må definere hva ved Den norske kirkes samfunnsoppdrag som krever en særlig finansiering, og hva som er likt med andre tros- og livssynssamfunn. For Den norske kirke er det helt vesentlig at likebehandlingsprinsippet legges til grunn, samtidig som det er nødvendig å vurdere hva det betyr i praksis.

Som kirkerådsleder på fulltid har jeg hatt anledning til å engasjere meg bredt i dette arbeidet, i debatt i media og i kontakt med politikere og andre aktører på feltet. Dette gjør jeg med god støtte fra Kirkerådets sekretariat og fra KA. Men skal vi lykkes, er det noe vi må løfte sammen – også vi i dette rommet som er valgt til å lede.

Og noe av det viktigste vi gjør er å synliggjøre hva Den norske kirke bidrar med og betyr for samfunnet, nasjonalt og lokalt. For det er ikke lite!